

Regionalni forum kao platforma za projektnu saradnju opština regiona

Uvod

Savet za inkluzivno upravljanje (CIG) održao je 16. decembra 2014. godine u Sjenici, poslednju sesiju Regionalnog foruma u 2014. godini. Ovaj okrugli sto, nadovezao se na prethodnu sednicu Forumu koja je održana u Beogradu krajem septembra, i bio je posvećen saradnji opština sa ciljem većeg korišćenja zajedničkih projektnih mogućnosti i prenosu najboljih iskustava. Cilj ovog susreta je bio da se razmotre najbolja rešenja iz drugih regiona u Srbiji, te da učesnici pokušaju da formulišu preporuke o tome kako prevazići trenutne izazove vezane za veću upotrebu raspoloživih fondova, izazove vezane za projektni pristup, perspektivu međuopštinske saradnje, kao i perspektivu budućih prekograničnih projekata.

Kao prvog uvodničara, CIG je pozvao direktora Regionalne razvojne agencije Istočne Srbije (RARIS), Vladana Jeremića. Region Istočne Srbije obuhvata opštine Boljevac, Sokobanja, Knjaževac, Majdanpek, Kladovo, Bor i Negotin, i grad Kragujevac. Ovaj region, koji se neformalno naziva i Timočki Region ili Timočka Krajina, veoma podseća na Region u kojem se nalaze opštine iz kojih dolaze učesnici Forumu¹, sa velikom nezaposlenošću i relativnom udaljenošću od glavnih putnih koridora. Međutim, RARIS je uspeo da realizuje veliki broj razvojnih projekata i time se pozicionira kao jedna od najboljih i najaktivnijih agencija za regionalni razvoj. Cilj prezentacije i diskusije je bio prenos iskustava iz Istočne Srbije i debata o eventualnim sličnim projektima koje mogu da pokrenu Opštine Regiona.

Kao drugog uvodničara, CIG je pozvao Danijelu Božović, saradnicu Centra za evropske integracije Beogradske otvorene škole, koja je predstavila dostupne fondove i EU programe kao i prioritete novog ciklusa prekogranične saradnje za 2015. godinu.

Okrugli sto je deo inicijative koju je podržala Fondacija za otvoreno društvo.

Kako do većeg korišćenja razvojnih fondova? Primeri najboljih praksi

Na prvom delu sesije, Vladan Jeremić je izneo genezu RARIS-a, ističući da je to bila samostalna inicijativa nekoliko stručnjaka koji su ponudili svoje usluge opštinama Timočkog regiona, i zatim su prerasli u nezavisni servis koji kroz projektnu saradnju nudi usluge opštinama i njenim

¹ Forum čine učesnici iz 6 opština Regiona: Novog Pazara, Nove Varoši, Priboja, Prijepolja, Sjenice i Tutina, kao i Opštine Raška.

strukturama, doprinoseći boljoj spremnosti za prilagođavanje na domaćem i inostranim tržištima. Istakao je da postoji niz ograničenja koji sprečavaju opštine u Timočkom regionu da drže korak sa spoljnim svetom: institucionalne slabosti postojećih struktura ekonomskog razvoja; politizacija opštinskih razvojnih struktura i odsustvo opsežne i dosledne vizije za ekonomski razvoj; vrlo oskudne informacije o raspoloživosti i korišćenju resursa i potencijala i ograničenja za lokalni/regionalni ekonomski razvoj; centralizovani sistem javnih finansija i manjak finansijskih resursa na regionalnim i opštinskim nivoima; infrastruktura, istraživanje i razvojne investicije ne postoje u regionu, te nedostatak preduzetništva i poslovnog znanja i veština i tako dalje. Rezultat je da Timočki region ne samo zaostaje za evropskim regionima, već i za drugim regionima u Srbiji. Nezaposlenost je velika, desio se proces deindustrializacije koji je doprineo većoj nezaposlenosti, kao i proces „odliva mozгова“ i smanjenje ljudskog kapitala.

G. Jeremić je naročito podvukao da smatra da je ljudski kapital ono što je ključno za razvoj opština i regiona, a ne nužno infrastrukturni uslovi i reakcije centrale države. Ukoliko nema ljudi koji će na pravi način i sa vizijom da implementiraju razvojne politike, region je osuđen na tavanje. On je istakao da su upravo stoga članovi RARISa sproveli obuke zaposlenih po Kancelarijama za lokalni ekonomski razvoj, kako bi mogli samostalnije i proaktivnije da učestvuju u projektima agencije, kao i u podnošenju samostalnih projekata. Takođe, istakao je da su Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj vrlo često manje efikasne od nekih drugih institucija, kao što mogu biti lokalne razvojne agencije, pošto je veliki uticaj opštinskih vlasti, partijsko zapošljavanje i deluju bez kontrole od strane građana. Njegov predlog je bio da opštine osnuju lokalne razvojne agencije, u čiji upravne ili nadzorne odbore bi na direktniji način bili uključeni građani, čime bi se doprinelo depolitizaciji zapošljavanja u kancelarijama za lokalni ekonomski razvoj.

G. Jeremić je zatim predstavio nekoliko inicijativa koje je RARIS pokrenuo, ističući istovremeno i dobra i loša iskustva:

- inicijativa za zajednički odlazak na inostrane sajmove na kojima bi opštine predstavile svoju ponudu potencijalnim inostranim investitorima;
- kontaktiranje klubova dijaspore uglavnom po Austriji i Nemačkoj u cilju povećavanja ulaganja u opštine regiona iz ovih krugova;
- niz zajedničkih projekata u kojima su učestvovala opštine regiona (ne sve u istim projektima): stvaranje zajedničke turističke ponude (formiranje internet portala Travel East Serbia, Putevi vina, stvaranje zajedničkih publikacija i promotivnih spotova), formiranje i umrežavanje lokalnih razvojnih institucija u istočnoj Srbiji itd.

Nakon izlaganja se prešlo na diskusiju. Jedan od stalnih članova foruma iz Prijepolja je bio veoma zainteresovan za metodologiju pristupa projektu Putevi vina u Istočnoj Srbiji, ističući da bi se nešto slično uz modifikacije moglo da se uradi kroz bolje brenidiranje specifičnih lokalnih proizvoda koji bi imali Halal sertifikat. On je naveo da u istočnim islamskim zemljama postoji veliki broj potencijalnih turista zainteresovanih za Zapadni Balkan i islamsko nasleđe. Uz pravilno brendiranje, turisti koji dolaze pre svega na Kosovo i u Bosnu i Hercegovinu mogli bi biti dodatno motivisani da prođu kroz ovaj deo Srbije, pa i da provedu nekoliko dana u njemu, ako bi znali da postoji sertifikovani proizvođači gastronomskih specijaliteta koji mogu da zadovolje njihove potrebe.

Drugi učesnik je naveo da veliku prepreku za snažniji razvoj opština i samim tim regionalni razvoj, predstavlja činjenica da opštine raspolažu sa nedovoljno sredstava kako bi pokrenuli razvojne projekte. On je istakao da bi direktno ubiranje dela prihoda sa teritorije opštine značajnije osnažilo lokalne budžete, te da bi u tom slučaju bilo i moguće implementirati razvojne projekte.

Učesnik iz Priboja se osvrnuo na pitanje depolitizacije institucija, ističući da u Priboju po prvi put su predstavnici nevladinog sektora uključeni odlukom skupštine opštine? u direktni rad skupštine opštine bez prava glasanja za odluke. Takođe, naveo je nekoliko projekata koje radi opština Priboj a koji mogu biti interesantni drugim članovima Foruma kao što je prekogranična saradnja Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore na zaštiti reke Lim.

Nekoliko članova se osvrnulo na postojeći projekat međuopštinske deponije za opštine Prijepolje, Priboj, Nova Varoš i Sjenica, koji je i dalje u zastoju.

Nakon duže diskusije o mogućnostima saradnje, predloženo je da svaki od prisutnih članova Foruma predlože nekoliko ideja za međuopštinske projekte koji bi se mogli pokrenuti u budućnosti. Ukupno je predato 74 projektne ideje, koje će početkom januara 2015. godine se raščlaniti po oblastima (turizam, ekologija, kulturna baština itd), a zatim biti poslane članovima Foruma na glasanje za najbolje projektne ideje. Za one ideje koje dobiju najviše glasova, organizovaće se posebne aktivnosti Regionalnog Foruma u sledećem projektom periodu.

Dostupni fondovi i EU programi, novi ciklus i prioriteta programa prekogranične saradnje

Drugi uvodničar, Danijela Božović je izložila detaljan pregled prioriteta Instrumenta Evropske unije za prepristupnu pomoć II – IPA II. Cilj IPA II je pružanje podrške zemljama korisnicama u usvajanju i sprovođenju političkih, institucionalnih, pravnih, administrativnih, socijalnih i ekonomskih reformi koje se od njih zahtevaju u cilju usaglašavanja sa standardima i vrednostima EU. Ona je navela da je ukupan budžet za projektne period 2014-2020 (za sve zemlje Zapadnog Balkana) 11,7 milijardi eura, i da Srbija od te sume može da računa na 1,5 milijardi. Projekti se se dodeljuju osnovu strateškog fokusa, preko Stregijskih dokumenata za pojedinačne države. Odgovornost za implementaciju i upravljanje sredstvima je na samim državama korisnicima. IPA II se sastoji od 5 komponenti:

- reforme kao deo pripreme za članstvo u EU i izgradnju institucija i kapaciteta: reforma javne uprave, upravljanje javnim finansijama, pravosuđe i unutrašnji poslovi, ljudska prava i manjine;
- društveno-ekonomski i regionalni razvoj: saobraćaja, energetika, životna sredina, razvoj privatnog sektora, kompetitivnost i inovacije;
- zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, unapređenje ravnopravnosti polova i razvoj ljudskih resursa;
- poljoprivreda i ruralni razvoj;
- regionalna i teritorijalna saradnja.

Što se tiče IPA programa prekogranične saradnje, ovaj instrument je namenjen unapređenju dobrosusedskih odnosa i promociji prekogranične saradnje. Region ima programe prekogranične

saradnje sa dve države – Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. Tematski prioriteti pomoći za oblast teritorijalne saradnje su sledeći:

- promovisanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage, socijalne i kulturne uključenosti preko granica;
- zaštita životne sredine i promovisanje prilagođavanja i ublažavanja posledica klimatskih promena;
- promovisanje održivog transporta i poboljšanje javnih infrastruktura;
- podsticanje turizma i kulturnog i prirodnog nasleđa;
- ulaganje u mlade, obrazovanje i veštine;
- promovisanje lokalnog i regionalnog upravljanja;
- povećanje konkurentnosti, poslovnog okruženja, razvoj malih i srednjih preduzeća, trgovine i investicija;
- jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja, inovacija i informacione i komunikacione tehnologije.

Za svaki od pojedinačnih programa biraju se maksimalno 4 tematska prioriteta od navedenih 8, i za sada za tematske prioritete koji se odnose na prekograničnu saradnju sa Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom u pripremi se navode sledeći: zapošljavanje, životna sredina i upravljanje rizicima i turizam, kultura, prirodno nasleđe.

G. Božović je navela da sledeće institucije mogu da konkurišu sa lokala za IPA fondove: sve neprofitne institucije—lokalni i regionalni organi vlasti, parkovi prirode, organizacije za podršku poslovanju, nevladine organizacije, udruženja, privredne komore, instituti, univerziteti i fakulteti, zdravstvene institucije, itd. IPA sredstva su bespovratna, sa obavezom da korisnik donacije kofinansira svoj projekat u iznosu od minimum 15% od vrednosti projekta, što se obično obezbeđuje preko programa koje radi država. Zatim je dala detaljna uputstva kako aplicirati za projekat prekogranične saradnje.

Potom je navela još nekoliko programa iz regiona za koje subjekti iz Srbije mogu da konkurišu: Erasmus+ (obrazovanje, obuka, omladina i sport), Evropa za građane i građanke, Kreativna Evropa (kultura i mediji), Horizont 2020 (okvirni program za istraživanje i inovacije), Cosme (razvoj preduzetništva).

Po završetku prezentacije usledila je kraća diskusija o različitim aspektima apliciranja.

Učesnici

Danijela Božović, saradnica, Centar za evropske integracije Beogradske otvorene škole, Beograd

Zora Čelović, direktor, NVO Ženska inicijativa, Priboj

Aida Čorović, narodna poslanica, Demokratska stranka

Branislav Dilparić, predsednik Skupštine Opštine Nova Varoš, Socijalistička partija Srbije

Mirsad Duran, direktor, NVO Nova Vizija, Prijepolje

Vladan Jeremić, direktor Regionalne razvojne agencije Istočne Srbije (RARIS)

Mirsad Jusufović, koordinator projekta, UNDP

Semiha Kačar, direktorka, Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda, Novi Pazar

Fahrudin Kladninčanin, Forum 10, Novi Pazar

Indira Kuburović, direktor, NVO Sandžački ćilim, Sjenica

Šemsudin Kučević, predsednik Opštine Tutin, Stranka demokratske akcije Sandžaka

Slavko Lukić, direktor, Regionalna razvojna agencija Zlatibor

Fahrudin Mekić, šef kabineta gradonačelnika grada Novog Pazara, Sandžačka demokratska partija

Hazbo Mujović, predsednik Opštine Sjenica, Stranka demokratske akcije Sandžaka

Faruk Suljević, pomoćnik gradonačelnika grada Novog Pazara, Sandžačka demokratska partija

Zibija Šarenkapić, direktor, NVO Kulturni centar Damad, Novi Pazar

Sead Šaćirović, predsednik Izvršnog odbora BDZ Sandžaka, Novi Pazar

Ahmedin Škrijelj, sekretar Bošnjačkog nacionalnog saveta

Samir Tandir, potpredsednik, Bošnjačka demokratska zajednica Sandžaka

Teo Taraniš, saradnik istraživač, Forum 10, Novi Pazar

Sulejman Ugljanin, narodni poslanik, predsednik Stranke demokratske akcije Sandžaka i predsednik Bošnjačkog nacionalnog saveta

Saša Vasilić, predsednik skupštine Opštine Priboj, Srpska napredna stranka

Sedat Vrcić, direktor, NGO Flores

Shpetim Gashi, potpredsednik, Savet za inkluzivno upravljanje

Alex Roinishvili Grigorev, predsednik, Savet za inkluzivno upravljanje

Igor Novaković, predstavnik u Srbiji, Savet za inkluzivno upravljanje

Aleksandra Šanjević, programski koordinator, Fondacija za otvoreno društvo